

**ΓΝΩΜΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ**

Ιούνιος 2020

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης Πρωτοβουλίας σχετικά με τις επιπτώσεις της πανδημίας στην οικονομία και την κοινωνία, με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο «η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράσει Γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής» και συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τους κ.κ. Γιώργο Καρανίκα, Φώτη Κολεβέντη και Γιώργο Γωνιωτάκη.

Ως Πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο κ. Γιώργος Καρανίκας, Αντιπρόεδρος Ο.Κ.Ε. Η συγκεκριμένη Γνώμη Πρωτοβουλίας αποτελεί το δεύτερο μέρος περιοδικής αναφοράς στο προαναφερόμενο ζήτημα, που καλύπτει το χρονικό διάστημα Μαΐου-Ιουνίου 2020.

Από πλευράς Ο.Κ.Ε. συμμετείχαν οι επιστημονικοί συνεργάτες κ. Δημήτρης Μπίμπας και Δρ. Αφροδίτη Μακρυγιάννη, η οποία και είχε την επιστημονική επιμέλεια του κειμένου. Αναμένεται η επικύρωση της Γνώμης από την Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε. ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

1. Σχέδιο επανεκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας Η δεύτερη φάση διαχείρισης της πανδημίας

Μετά τα θετικά υγειονομικά αποτελέσματα της πρώτης φάσης διαχείρισης (μέσα Μαρτίου-μέσα Μαΐου 2020) της πανδημικής κρίσης, ξεκίνησε ο προγραμματισμός για τη σταδιακή άρση των περιορισμών στις οικονομικές δραστηριότητες που είχαν ανασταλεί, προκειμένου να υπάρξει ομαλή επαναφορά της οικονομίας και αποκατάσταση/προσαρμογή της αγοράς εργασίας στα νέα δεδομένα. Στον ευρωπαϊκό χώρο αντίστοιχα, η σταδιακή χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων άρχισε να εφαρμόζεται από τα τέλη Απριλίου, παρά το ότι σε αρκετές χώρες όπως π.χ. η Ιταλία, η Γαλλία και η Ισπανία παραμένουν υψηλά τα επίπεδα νοσηρότητας και θανάτων. Μόνο η Ευρώπη μετρά πάνω από 170.000 νεκρούς, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο η πανδημία του νέου κορωνοϊού έχει σκοτώσει πάνω από 365.000 ανθρώπους.

Από την ανάλυση των οικονομικών δεδομένων προκύπτει ότι οι οικονομικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του εκτεταμένου lockdown λειτούργουν έντονα υφεσιακά. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις για το μέγεθος της οικονομικής ύφεσης, κάθε μήνας lockdown φαίνεται ότι θα έχει αρνητική επίπτωση στο ετήσιο ΑΕΠ της τάξης του 2,5% με 3%.

Στην ελληνική περίπτωση, η χρονική συγκυρία επιβολής των μέτρων και η εξάρτηση της οικονομίας από συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες «εξαγωγικών υπηρεσιών», εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε μια πτώση του ΑΕΠ μεταξύ 9-10%¹ και σε σημαντική αύξηση της ανεργίας περίπου 19%. Μεγάλες θα είναι οι πιέσεις και στα δημοσιονομικά μεγέθη εντός του 2020. Το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης αναμένεται να διαμορφωθεί αρκετές ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ κάτω από τον αρχικό στόχο. Εντούτοις, οι νέες υψηλότερες δημόσιες δαπάνες για την αντιμετώπιση της πανδημίας, τη στήριξη των επιχειρήσεων και τη διαφύλαξη της απασχόλησης, επηρεάζουν το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης και, κατά συνέπεια, ενισχύουν τα κρατικά έσοδα.

Η μεγαλύτερη πρόκληση για την κυβέρνηση, μπροστά στη μεταβολή όλων των μέχρι σήμερα δεδομένων, είναι να αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες που προσφέρονται, ώστε να εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση των δαπανών για την αντιμετώπιση της νόσου του κορωνοϊού και να ελαχιστοποιήσει τις αρνητικές επιδράσεις στην πραγματική οικονομία και τα δημοσιονομικά μεγέθη.

Είναι ευνόητο ότι τα θετικά αποτελέσματα της υγειονομικής διαχείρισης και της κοινωνικής/πολιτικής συναίνεσης γύρω από αυτή πρέπει από τη μια να παγιωθούν, με έμφαση στη διατήρηση της ευαισθητοποίησης των πολιτών και την ενίσχυση των δημόσιων δομών υγείας και από την άλλη, να κεφαλαιοποιηθούν σε επίπεδο οικονομικού κλίματος, δημιουργίας εικόνας ασφαλείας προς το εξωτερικό και εμπέδωσης της ομαλής επιστροφής στην οικονομική ζωή με νέους κανόνες. Παράλληλα, σε επίπεδο δημοσιονομικής πολιτικής είναι σημαντικό να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις από τη δεδομένη και αποδεκτή πλέον υπέρβαση του στόχου ελλείμματος –που προβλέπεται από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και την Έκθεση της Ενισχυμένης Εποπτείας– και τη σώρευση του δημόσιου χρέους –η οποία αναμένεται να ανέλθει στο 200%– και να συγκρατηθεί η επιδείνωση στους δείκτες κοινωνικής συνοχής (ανεργία, φτώχεια, ιδιωτικό χρέος).

Τα οικονομικά μέτρα στήριξης της επανεκκίνησης της οικονομίας που είτε θεσμοθετήθηκαν είτε ενεργοποιήθηκαν στη δεύτερη φάση, περιλαμβάνουν την κινητοποίηση περισσότερων χρηματοδοτικών πόρων και εργαλείων για την ενίσχυση των επιχειρήσεων, τη χρονική επέκταση των παροχών σε πληττόμενες κατηγορίες πληθυσμού και την ένταξη νέων κατηγοριών (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, εργαζόμενοι στη δημιουργική βιομηχανία και τις υπηρεσίες τέχνης και θεάματος, χρονική επέκταση προστασίας α' κατοικίας, ρυθμίσεις

δανείων νοικοκυριών). Ακολούθως, βρίσκεται σε εξέλιξη η εφαρμογή του νέου πλαισίου για τη λειτουργία των τουριστικών μονάδων και των επιχειρήσεων εστίασης, καθώς και για τις ασφαλείς μετακινήσεις και τη διαμονή των τουριστών. Επίσης, έχουν γίνει σημαντικά βήματα στο επίπεδο αποτελεσματικής λειτουργίας του δημόσιου τομέα και όσον αφορά την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Το συνολικό κόστος των μέτρων που υλοποιούνται, σύμφωνα με την ενδιάμεση ανακοίνωση του Υπουργείου Οικονομικών² ανέρχεται στα 5,2% του ελληνικού ΑΕΠ ή 9,5 δισ. ευρώ, από τα οποία 1,56 δισ. ευρώ αντιστοιχεί σε αναβαλλόμενα έσοδα. Στην τελευταία ανακοίνωση (Μάιος 2020), το Υπουργείο Οικονομικών³ αναφέρει ότι το σύνολο των παρεμβάσεων θα ανέλθει στα 14,5 δισ. ευρώ.

Σε άλλες χώρες της ΕΕ με παρόμοια οικονομικά, δημογραφικά ή επιδημιολογικά χαρακτηριστικά, τα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί περιλαμβάνουν ενδεικτικά⁴:

- Στην Πορτογαλία, υλοποιείται πρόγραμμα 400 εκατ. ευρώ ανά μήνα (0,2% του ΑΕΠ) πρόσθετων πόρων για το εθνικό σύστημα υγείας, ενώ προβλέφθηκαν 600 εκατ. ευρώ το μήνα (0,3% του ΑΕΠ) για οικονομική στήριξη σε όσους προσωρινά παραχωρούνταν από τον εργοδότη τους. Επιπλέον, διατίθενται 6,8 δισ. ευρώ (1,9% του ΑΕΠ) κρατικών εγγυημένων πιστώσεων για μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που επηρεάζονται από την κρίση, οι οποίες θα διατεθούν κυρίως μέσω του τραπεζικού συστήματος. Ποσά ύψους 7,9 δισ. ευρώ (3,7% του ΑΕΠ) –εντός του έτους– προβλέπονται ως μέτρα αναβολών εισφορών φόρου και κοινωνικής ασφάλισης για επιχειρήσεις και εργαζομένους. Πρόσθετη οικονομική υποστήριξη παρέχεται επίσης για την υποστήριξη επαναλειτουργίας της επιχείρησης, για αυτοαπασχολούμενους και άτομα που αναγκάστηκαν να μείνουν στο σπίτι για να φροντίσουν τα παιδιά και τους ασθενείς.
- Στην Ιρλανδία, ανακοινώθηκε ένα ολοκληρωμένο φορολογικό πακέτο 6,8 δισ. ευρώ (περίπου 2% του ΑΕΠ), το οποίο περιλαμβάνει: (α) μέτρα στήριξης του εισοδήματος (έως 410 ευρώ για τους υπαλλήλους κατά τη διάρκεια της τρέχουσας πανδημίας ενώ για τους εργαζόμενους που κερδίζουν λιγότερα από 24.400 ευρώ ετησίως, το ποσοστό αντικατάστασης αυξήθηκε στο 85%), (β) επίδομα ασθενείας COVID-19 (350 ευρώ την εβδομάδα για εργαζόμενους που βρίσκονται σε καραντίνα για δύο εβδομάδες κατ' ανώτατο όριο), (γ) επίδομα ανεργίας για την πανδημία COVID-19 (διαθέσιμο σε όλους τους εργαζόμενους και τους αυτοαπασχολούμενους που έχουν απωλέσει την εργασία τους, λόγω κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας, με κατ' αποκοπή ποσό 350 ευρώ την εβδομάδα). Επίσης, προβλέπεται πρόγραμμα υποστήριξης της ρευστότητας για επηρεαζόμενες επιχειρήσεις, το οποίο έχει αυξηθεί σε 1 δισ. ευρώ και δαπάνες στον τομέα της υγείας 2 δισ. ευρώ για την ενίσχυση των δημόσιων νοσοκομείων, την ανάπτυξη πρωτογενών και τοπικών δικτύων αντιμετώπισης της πανδημίας και την προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού για την αντιμετώπιση των υγειονομικών επιπτώσεων. Επιπλέον, συμφωνήθηκε επίσημα ένα μνημόνιο συμφωνίας μεταξύ των Υπουργείων Υγείας της Δημοκρατίας της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας για τη στήριξη και την ενίσχυση της συνεργασίας Βορρά-Νότου. Στις 2 Μαΐου, η κυβέρνηση ανακοίνωσε μια σειρά πρόσθετων ενισχύσεων για επιχειρήσεις ύψους 6,5 δισ. ευρώ, αυξάνοντας το συνολικό δεσμευμένο πακέτο στο 4% του ΑΕΠ.
- Στη Δανία, οι αρχές ανταποκρίθηκαν στην τρέχουσα κρίση παρέχοντας δημοσιονομική στήριξη ύψους περίπου 60 δισ. κορωνών (2,6% του ΑΕΠ για το 2019), πλέον 2,5% του ΑΕΠ για αντικυκλικά μέτρα, ήτοι μειωμένων φορολογικών εσόδων και υψηλότερων κοινωνικών παροχών. Οι τοπικές κυβερνήσεις θα παρουσιάσουν μεσοπρόθεσμα επενδυτικά προγράμματα ύψους 2,5 δισ. έως το 2020. Οι δανέζικες αρχές συμφώνησαν να προσαρμόσουν και να παρατείνουν τα αρχικά φορολογικά μέτρα έως τις 8 Ιουλίου, καθώς και να παρέχουν επιπλέον 30,7 δισ. DKK (1,3% του ΑΕΠ για το 2019) σε αύξηση δημοσίων δαπανών και περίπου 70 δισ. DKK (3% του ΑΕΠ για το 2019) σε εγγυήσεις και μέτρα ρευστότητας. Εν τω μεταξύ, στις 19 Μαΐου, επιτεύχθηκε πολιτική

συμφωνία για την πράσινη ανακαίνιση των δημόσιων κατοικιών (30,2 δισ. DKK ή 1,3% του ΑΕΠ για το 2019) κατά την περίοδο 2021-26.

Είναι προφανές ότι όλα αυτά τα μέτρα έχουν σημαντική επίπτωση στους εθνικούς προϋπολογισμούς, επιβαρύνοντας κυρίως τα κράτη-μέλη που έχουν σημαντικά δομικά ή και κυκλικά προβλήματα στην οικονομία τους, και επομένως είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού άμεσης απόκρισης στην κρίση.

Υπό αυτό το πρίσμα, η πρωτοβουλία που έχουν λάβει τα ευρωπαϊκά κράτη για τη σύσταση ενός Ταμείου Ανάκαμψης στην ΕΕ αποτελεί αναμφίβολα απαραίτητη θεσμική τομή για την άμβλυση των ακραίων επιπτώσεων της πανδημίας στις περιφερειακές οικονομίες, την αγορά εργασίας, το διασυνοριακό εμπόριο, τον τουρισμό και τις μεταφορές.

2. Μέτρα στήριξης εισοδημάτων

Με την ΠΝΠ του Μαΐου ΦΕΚ Α' 90/1-5-2020, δρομολογήθηκαν ρυθμίσεις για τη συνέχιση ή την άρση αναστολής των συμβάσεων εργασίας και τη στήριξη των εργαζομένων κατά τη σταδιακή επαναλειτουργία της αγοράς.

Επίσης, προβλέφθηκαν επιπρόσθετες παρεμβάσεις ενίσχυσης διαθέσιμου εισοδήματος εργαζομένων, νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα προβλέφθηκαν:

- Μηνιαίο ισοδύναμο για τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αυτοασχολούμενους και τις ατομικές επιχειρήσεις που πλήττονται από την κρίση ύψους 533 ευρώ που θα χορηγηθεί τον Μάιο. Το συνολικό κόστος της παρέμβασης, συμπεριλαμβανόμενης της πρώτης ενίσχυσης, εκτιμάται σε 574 εκατ. ευρώ.
- Μηνιαίο ισοδύναμο (533 ευρώ) που θα χορηγηθεί τον Μάιο σε εργοδότες με έως και 20 υπαλλήλους, που πλήττονται από την κρίση βάσει συγκεκριμένων κωδικών δραστηριότητας. Το συνολικό κόστος συμπεριλαμβανόμενης της πρώτης ενίσχυσης, εκτιμάται σε 73 εκατ. ευρώ.
- Μηνιαίο ισοδύναμο του ειδικού επιδόματος των 800 ευρώ για τους επιστήμονες αναμένεται να χορηγηθεί τον Μάιο. Το συνολικό κόστος, συμπεριλαμβανόμενης της πρώτης ενίσχυσης, εκτιμάται σε 108 εκατ. ευρώ.
- Μηνιαίο ισοδύναμο θα χορηγηθεί τον Μάιο στους εργαζόμενους, οι συμβάσεις των οποίων τελούν σε αναστολή. Το συνολικό κόστος, συμπεριλαμβανόμενης της πρώτης ενίσχυσης, εκτιμάται σε 1.602 εκατ. ευρώ.
- Επίδομα 400 ευρώ θα χορηγηθεί σε 155.000 μακροχρόνια άνεργους (από τον Απρίλιο του 2019), με εκτιμώμενο κόστος 65 εκατ. ευρώ.
- Φορολογική έκπτωση για τους ιδιοκτήτες ακινήτων για τους οποίους υπήρξε μείωση μισθώματος.
- Παράταση καταβολής τακτικής επιδότησης ανεργίας, του επιδόματος μακροχρονίως άνεργων και του βοηθήματος ανεργίας σε ελεύθερους επαγγελματίες και αυτοασχολούμενους κατά δύο μήνες. Το κόστος εκτιμάται σε 232 εκατ. ευρώ.
- Αποζημίωση θα χορηγήσει το Υπουργείο Πολιτισμού για δράσεις σε κλάδους του πολιτισμού που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού, με εκτιμώμενο κόστος 10 εκατ. ευρώ.

3. Ενεργοποίηση χρηματοδοτικών πόρων και χρηματοδοτικά εργαλεία

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είναι η έλλειψη ρευστότητας για την πλησιονότητα των επιχειρήσεων, αλλά και η αδυναμία του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος

να κινητοποιήσει περισσότερους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους, εξαιτίας τόσο του υψηλού –αν και μειούμενου αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων/ανοιγμάτων– όσο και του μέχρι πρότινος αποκλεισμού από το πρόγραμμα επαναγοράς ομολόγων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Παράλληλα, υφίστανται σημαντικές αδυναμίες σύγκλισης των αναγκών των επιχειρήσεων με τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα.

Όσον αφορά το σκέλος της χρηματοδοτικής στήριξης των επιχειρήσεων, σήμερα αξιοποιούνται δημοσιονομικά (φορολογικά μέτρα κυρίως), εθνικά χρηματοδοτικά εργαλεία, καθώς επίσης ενεργοποιούνται ειδικά προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ.

Σε αντίθεση με τα προγράμματα στήριξης του διαθέσιμου εισοδήματος και την άμεση επίδρασή τους στην ενίσχυση της ζήτησης, τα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων προϋποθέτουν ένα χρονοβόρο πλέγμα διαδικασιών και ενεργειών από τις επιχειρήσεις και τις τράπεζες (αίτηση, διαδικασία υποβολής στοιχείων, αξιολόγηση αιτήματος, έγκριση, εκταμίευση) που εκ των πραγμάτων παράγουν σημαντικές καθυστερήσεις στην απόσπαση της χρηματοδότησης. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι εν μέσω κρίσης αναδείχθηκαν ορισμένες θετικές περιπτώσεις συγχρονισμού του τραπεζικού τομέα με τις ανάγκες ορισμένων τομέων της οικονομίας, όπως η άμεση ενίσχυση στρατηγικών τομέων του τουρισμού, των πράσινων επενδύσεων, του ηλεκτρονικού εμπορίου, μέσα από την αξιοποίηση υφιστάμενων ή νεοσύστατων εργαλείων χρηματοδότησης κεφαλαίου κίνησης και αναστολής πληρωμών. Με αυτόν τον τρόπο, στηρίζεται η τρέχουσα λειτουργία τους και διασφαλίζονται οι επενδυτικές δυνατότητές τους μετά την υπέρβαση της πανδημικής κρίσης.

Φορολογικές υποχρεώσεις

Εκτός από την υπαγωγή σε καθεστώς αναστολής πληρωμών φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων που προβλέφθηκαν με προηγούμενες ρυθμίσεις, η κυβέρνηση εισήγαγε μέτρα χρηματοδοτικής διευκόλυνσης και ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων, μέσω έκπτωσης 25% σε όσους εξοφλήσουν τις οφειλές τους εντός της περιόδου Μαρτίου-Απριλίου 2020, ενώ παράλληλα θεσπίστηκε η κατάργηση των εισφορών ΟΤΑ για επιχειρήσεις, η λειτουργία των οποίων έχει ανασταλεί με κυβερνητική απόφαση, με εκτιμώμενο κόστος 110 εκατ. ευρώ. Με νέα ρύθμιση, το ΥΠΟΙΚ ανακοίνωσε τη μείωση της προκαταβολής φόρου για όσες επιχειρήσεις σημείωσαν απώλειες την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου 2020.

Επιστρεπτέα προκαταβολή

Η επιστρεπτέα προκαταβολή αποτελεί ένα χρηματοδοτικό σχήμα που έχει χαρακτήρα φορολογικού δανεισμού/αναβολής φορολογικής υποχρέωσης, το οποίο περιλαμβάνει 5ετή περίοδο αποπληρωμής, χαμηλό επιτόκιο και περίοδο χάριτος 1 έτους σε επιχειρήσεις που πλήττονται από την κρίση και έχουν εξυπηρετούμενα δάνεια, με κριτήριο τη μείωση του τζίρου ή άλλους παράγοντες. Το πρώτο δεκαήμερο του Μαΐου ενεργοποιήθηκε η πλατφόρμα αιτήσεων εκ μέρους των επιχειρήσεων. Το κόστος του μέτρου υπολογίζεται σε 2 δις. ευρώ, πλέον αυτών που έχουν διατεθεί και εκτιμώνται στα 235 εκατ. ευρώ. Οι επιχειρήσεις που εντάσσονται πρέπει να απασχολούν προσωπικό ή να έχουν εταιρική μορφή. Με νεότερη πράξη, αποφασίστηκε η επέκταση του μέτρου για να καλύψει και την περίοδο Ιουνίου 2020. Οι επιχειρήσεις με πολύ μικρό αριθμό εργαζομένων και οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό δεν εμπίπτουν στις ευεργετικές διατάξεις αυτής της ρύθμισης.

Εκτός από την επιστρεπτέα προκαταβολή, δρομολογείται η άμεση πληρωμή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του δημοσίου σε ΜΜΕ και φυσικά πρόσωπα για ποσά έως 30.000 ευρώ, με επιταχυνόμενη

διαδικασία ελέγχου. Το σωρευτικό ποσό ανέρχεται σε 13 εκατ. ευρώ. Το μέτρο δεν συνεπάγεται δημοσιονομικό κόστος.

Δανειακές υποχρεώσεις

Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή προβλέπεται επιδότηση επιτοκίου για δάνεια σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το μέτρο θα καλύψει τις πληρωμές τόκων ενήμερων δανείων εταιρειών που πλήττονται για περίοδο 3 μηνών (Απρίλιος, Μάιος, Ιούνιος) εφόσον οι εταιρείες αυτές διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους. Οι δυσνητικά ωφελούμενες επιχειρήσεις υπολογίζονται σε 500.000 και το κόστος σε 800 εκατ. ευρώ.

Παράλληλα, οι ελληνικές τράπεζες εφαρμόζουν προγράμματα για αναστολή πληρωμών κεφαλαίου ενήμερων δανείων μέχρι τον Σεπτέμβριο για επιχειρήσεις που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού. Στον κλάδο του τουρισμού, υφίστανται προγράμματα αναχρηματοδότησης κεφαλαίων και αναστολής πληρωμών για επιχειρήσεις που εκτείνονται έως και το 2021.

Προγράμματα της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας

Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (ΕΑΤ) λειτουργεί ουσιαστικά ως ο κεντρικός μοχλός υποστήριξης των επενδύσεων και της χρηματοδοτικής πολιτικής. Στην παρούσα φάση έχει προσαρμόσει τα χρηματοδοτικά προγράμματα και τα αντίστοιχα εργαλεία για να καλύψει τμήμα των χρηματοδοτικών αναγκών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, λόγω της πανδημικής κρίσης.

Συγκεκριμένα, έχει προβλεφθεί η επέκταση των λειτουργιών της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας (με σωρευτικό ποσό 250 εκατ. ευρώ), η οποία θα κατανείμει επιπλέον κεφάλαια για την εκταμίευση επιχειρηματικών δανείων με 100% επιδότηση επιτοκίου για 2 χρόνια. Το μέτρο δεν συνεπάγεται δημοσιονομικό κόστος. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα θα προσφέρει εγγυήσεις στις τράπεζες για τη χορήγηση δανείων σε επιχειρήσεις που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού. Ο μηχανισμός θα εγγυάται για ένα μέρος του κεφαλαίου. Οι συνολικές εγγυήσεις που θα δοθούν θα ανέρχονται σε 2 δισ. ευρώ και θα μοχλεύσουν δανειοδοτήσεις 7 δισ. ευρώ.

Τα κυριότερα προγράμματα χρηματοδότησης που είναι διαθέσιμα από τις τράπεζες είναι τα παρακάτω:

- Το πρόγραμμα της δράσης Επιχειρηματική Χρηματοδότηση και ΤΕΠΙΧ II «Κεφάλαιο Κίνησης με επιδότηση επιτοκίου» από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα ενισχύει τη ρευστότητα επιχειρήσεων που η δραστηριότητά τους έχει ανασταθεί, λόγω των μέτρων περιορισμού της πανδημίας του COVID-19. Το πρόγραμμα παρέχει κεφάλαιο κίνησης με 100% άτοκη χρηματοδότηση για τα πρώτα 2 χρόνια.
- Το Πρόγραμμα Εγγύησης Δανείων Επιχειρήσεων του Ταμείου Εγγυοδοσίας COVID-19 της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας προβλέπει χορήγηση εγγυήσεων σε νέα δάνεια Κεφαλαίου Κίνησης για μικρές, πολύ μικρές, μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜμΕ) και μεγάλες επιχειρήσεις. Πρόκειται για σύσταση νέας μονάδας με την επωνυμία «Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων COVID-19», για τη χορήγηση στις επιχειρήσεις δανείων ύψους 7 δισ. ευρώ. Οι χρηματοδοτήσεις θα δοθούν με την εγγύηση του ελληνικού Δημοσίου και θα καλύψουν το 80% κάθε δανείου.

Προγράμματα χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) θα παρέχει επιπλέον ρευστότητα στις τράπεζες για τη χορήγηση νέων επιχειρηματικών δανείων, ενώ ένας εγγυοδοτικός μηχανισμός θα παρέχει στήριξη σε δάνεια συνδεδεμένα με επενδυτικά έργα. Το συνολικό μοχλευμένο ποσό ανέρχεται στα 2 δισ. ευρώ.

Το Πρόγραμμα "COSME COVID-19 Sub-window" προβλέπει παροχή χρηματοδότησης Κεφαλαίου Κίνησης έως 150.000 ευρώ με Εγγύηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων για μικρές, πολύ μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).

4. Ευρωπαϊκά προγράμματα στήριξης της οικονομίας

Σε επίπεδο κρατών-μελών, το πρόγραμμα επαναγοράς ομολόγων της ΕΚΤ αναμένεται να διευκολύνει τη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών, ενώ σε επόμενη συνεδρίαση θα συζητηθεί το ενδεχόμενο για απόδοση των κερδών από ANFAs/SMPs στον Κρατικό Προϋπολογισμό για δαπάνες επενδύσεων ή άλλη χρήση για τις επιπτώσεις της πανδημικής κρίσης.

Το Πρόγραμμα SURE (υποστήριξη για το μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης), το οποίο αναμένεται να ξεκινήσει από τον Ιούνιο του 2020, παρέχει χρηματοδοτική βοήθεια, ύψους έως 100 δισ. ευρώ συνολικά, υπό μορφή δανείων χορηγούμενων με ευνοϊκούς όρους από την ΕΕ προς τα κράτη-μέλη. Το SURE αποτελεί έναν νέο προσωρινό μηχανισμό που αποσκοπεί στην προστασία της απασχόλησης μέσω εθνικών πολιτικών. Η ενίσχυση θα χρηματοδοτήσει εθνικά εργασιακά προγράμματα μικρής διάρκειας, προγράμματα ανεργίας και παρόμοια μέτρα προστασίας της εργασίας.

Η χρηματοδοτική συνδρομή στο πλαίσιο του SURE θα λάβει τη μορφή δανείου από την ΕΕ προς τα κράτη-μέλη που ζητούν στήριξη. Για τη χρηματοδότηση των δανείων προς τα κράτη-μέλη, η Επιτροπή θα προσφύγει σε δανεισμό από τις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Παράλληλα, έχει κατατεθεί το σχέδιο για τη δημιουργία ενός αυτοτελούς μηχανισμού στήριξης, του Ταμείου Ανάκαμψης (Recovery Fund). Η τελευταία πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προϊόν κοινής παρέμβασης Γαλλίας-Γερμανίας, η οποία παρουσιάστηκε στο πλαίσιο δημοσιοποίησης του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού και του Πολυετούς Πλαισίου Δημοσιονομικού Προγραμματισμού, κατατείνει στην υιοθέτηση ενός προγράμματος χρηματοδότησης συνολικού ύψους 750 δισ., που θα καταμεληθεί στις χώρες ανάλογα με το βαθμό ευαισθησίας στην πανδημική κρίση. Τα 500 δισ. θα αφορούν μη-επιστρεπτέες άμεσες επιχορηγήσεις, ενώ τα υπόλοιπα 250 δισ. ευρώ θα δοθούν υπό τη μορφή δανείων. Το πακέτο των 750 δισ. ευρώ θα χρηματοδοτήσει επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις, ενώ μέρος των χρημάτων θα διατεθεί για την ενίσχυση του τομέα Υγείας. Για τη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων αυτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αντλήσει κεφάλαια μέσω δανεισμού από τις κεφαλαιαγορές, ενώ θα προβλεφθεί μηχανισμός παρακολούθησης του τρόπου αξιοποίησης των πόρων. Η Ελλάδα αναμένεται να λάβει 22 δισ. σε άμεσες ενισχύσεις, και 9,5 δισ. μέσα από χρηματοδοτικά σχήματα δανείων με χαμηλά επιτόκια. Με την επίτευξη της τελικής συμφωνίας, αναμένεται η σχετική εξειδίκευση των όρων εκταμίευσης και της χρήσης των πόρων αυτών.

Παράλληλα, τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης ενθαρρύνονται να κάνουν χρήση των πόρων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, οι οποίοι στην παρούσα φάση διατίθενται με μηδενικά επιτόκια και χωρίς τα αυστηρά προαπαιτούμενα που διέκριναν τα προηγούμενα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής.

5. Αγορά εργασίας

Με την έκδοση της ΚΥΑ 17788/346 - ΦΕΚ Β' 1779/10-5-2020 που εξειδικεύει διατάξεις της ΠΝΠ (ΦΕΚ Α' 90/1-5-2020), προβλέπονται οι ακόλουθες ρυθμίσεις που αφορούν την αγορά εργασίας:

- Παρατείνεται η αναστολή των συμβάσεων εργασίας των εργαζομένων σε επιχειρήσεις οι οποίες εξακολουθούν να παραμένουν κλειστές με κρατική εντολή και τον Μάιο (εστίαση-ξενοδοχεία-καταλύματα).
- Παρατείνεται η αναστολή συμβάσεων εργασίας εργαζομένων με σύμβαση εξαρτημένης εργα-

σίας ορισμένου χρόνου που είχαν τεθεί σε αναστολή. Όταν η επιχείρηση επαναλειτουργήσει, η σύμβαση εργασίας συνεχίζεται για τον συμφωνηθέντα χρόνο που υπολείπεται.

- Επιχειρήσεις που πλήττονται σημαντικά ή είχαν διακόψει τη λειτουργία τους με κρατική εντολή και έχουν θέσει σε αναστολή τις συμβάσεις εργασίας, μέρους ή του συνόλου των εργαζομένων τους, μπορούν με την επαναλειτουργία τους να παρατείνουν την αναστολή των συμβάσεων εργασίας εργαζομένων τους που έχουν ήδη τεθεί σε αναστολή μέχρι το 60% αυτών. Το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι κατ' ανώτατο όριο 30 ημέρες, και πάντως όχι πέραν της 31ης Μαΐου 2020. Αν το ποσοστό της αναστολής συμβάσεων εργασίας μετά την επαναλειτουργία τους ξεπερνά το 60%, οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να καταβάλλουν οι ίδιοι τις αποδοχές των εργαζομένων που υπερβαίνουν το ποσοστό αυτό.
- Οι συμβάσεις εργασίας των εργαζόμενων των οποίων ανακαλείται οριστικά η αναστολή δεν δύναται να τεθούν εκ νέου σε αναστολή.
- Επιχειρήσεις για τις οποίες συνεχίζεται η αναστολή λειτουργίας τους με εντολή δημόσιας αρχής κατά το μήνα Μάιο 2020, δεν επιτρέπεται να προβούν σε οριστική ανάκληση αναστολής συμβάσεων εργασίας των εργαζομένων τους.
- Επιχειρήσεις που είτε πλήττονται σημαντικά και έχουν θέσει σε αναστολή τις συμβάσεις εργασίας μέρους ή του συνόλου των εργαζομένων τους, είτε επαναλειτουργούν μετά την άρση της αναστολής λειτουργίας τους με κρατική εντολή, και παρατείνουν την αναστολή των συμβάσεων εργασίας εργαζομένων τους που έχουν ήδη τεθεί σε αναστολή μέχρι το 60% αυτών, απαγορεύεται ρητά να προβούν σε καταγγελία των συμβάσεων εργασίας για το σύνολο του προσωπικού τους και –σε περίπτωση πραγματοποίησής της– αυτή είναι άκυρη. Μετά τη λήξη του χρόνου της αναστολής των συμβάσεων εργασίας του προσωπικού τους, υποχρεούνται να διατηρήσουν για χρονικό διάστημα 45 ημερών τον ίδιο αριθμό θέσεων εργασίας και με το ίδιο είδος σύμβασης εργασίας (συμβάσεις πλήρους, μερικής ή εκ περιτροπής απασχόλησης).

Πρόσφατα, περνώντας στη 2η φάση αντιμετώπισης των κινδύνων μείωσης της απασχόλησης, η κυβέρνηση εξήγγειλε την υλοποίηση του προγράμματος «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ» (θα εξειδικευτεί με νέα νομοθετική πρωτοβουλία), σύμφωνα με το οποίο:

- Η χρηματοδότηση του προγράμματος «ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ» θα γίνει μέσα από το χρηματοδοτικό εργαλείο του ευρωπαϊκού προγράμματος SURE, που σε πρώτη φάση για την Ελλάδα αντιστοιχεί σε 1,4 δισ. ευρώ. Η χρονική περίοδος εφαρμογής είναι από την 1η Ιουνίου έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2020.
- Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα έχουν όλες οι επιχειρήσεις της χώρας, ανεξαρτήτως Κωδικού Αριθμού Δραστηριότητας (ΚΑΔ), που παρουσιάζουν πτώση τζίρου. Ο εργοδότης θα έχει το δικαίωμα να περιορίσει το χρόνο εργασίας του εργαζομένου πλήρους απασχόλησης έως και 50%, χωρίς μεταβολή της σχέσης εργασίας.
- Για το χρόνο που δεν εργάζεται ο εργαζόμενος, ο Κρατικός Προϋπολογισμός θα ενισχύει τον ίδιο τον εργαζόμενο, καλύπτοντας το 60% της αμοιβής του, που αντιστοιχεί στο διάστημα αυτό.
- Ο εργοδότης έχει την υποχρέωση να καλύπτει το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών του εργαζομένου (επί του 100% που προβλέπεται στη σύμβαση εργασίας).

6. Υγειονομικά πρωτόκολλα

Οι δύο πιο συνδεδεμένοι πληττόμενοι κλάδοι που συμμετέχουν τουλάχιστον με 20% στην παραγόμενη ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της ελληνικής οικονομίας είναι η εστίαση και ο τουρισμός. Τα τελευταία στοιχεία δείχνουν ότι η πτώση των ταξιδιωτικών εισροών στον τουρισμό είναι πιθανό να υπερβεί το 50%.

Είναι προφανές ότι η πτώση αυτή θα συμπαράσχει –με χαμηλότερη ένταση– τόσο τον κλάδο των μεταφορών και της αποθήκευσης, όσο και τον αγροδιατροφικό τομέα, που συνδέονται άρρηκτα με το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας στους ανωτέρω τομείς. Είναι σημαντικό επομένως να εξασφαλιστεί ο μέγιστος και πλέον αποτελεσματικός βαθμός υγειονομικής ασφάλειας για τη λειτουργία και τη συνεργασία των παραπάνω τομέων της οικονομίας.

Για την ομαλή επαναφορά της οικονομικής δραστηριότητας σε αυτούς τους κλάδους και την ελαχιστοποίηση τόσο των υγειονομικών κινδύνων, όσο και των αβεβαιοτήτων σχετικά με τη βιωσιμότητα των οικονομικών μονάδων, έχουν ήδη συμφωνηθεί και προσδιοριστεί τα υγειονομικά πρωτόκολλα που θα διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία αυτών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους εν λόγω τομείς. Πρόσφατα, ανακοινώθηκε ο κατάλογος των ασφαλέστερων 29 χωρών από τις οποίες η χώρα θα υποδέχεται ταξιδιώτες, ενώ για τις υπόλοιπες χώρες αναμένεται να εφαρμοστούν πιο αυστηρά κριτήρια (όπως διενέργεια τεστ πριν το ταξίδι, πιστοποιητικό κ.ά.).

Για την εστίαση, οι πρόσφατες ανακοινώσεις του Υπουργείου Οικονομικών και του Υπουργείου Ανάπτυξης περιλαμβάνουν τις εξής παρεμβάσεις:

- Επέκταση της μείωσης του ΦΠΑ στο 13% και για την κατηγορία αγαθών καφέ-αναψυκτικών.
- Δυνατότητα επαναλειτουργίας νωρίτερα από τις προβλεπόμενες ημερομηνίες (25 Μαΐου), καθώς επιβεβαιώθηκε ότι οι υγειονομικοί δείκτες είναι θετικοί.
- Μείωση των τελών παραχώρησης εξωτερικών δημόσιων χώρων για τραπεζοκαθίσματα (αναμένονται οι σχετικές αποφάσεις ΟΤΑ).
- Επέκταση της δυνατότητας χρησιμοποίησης εξωτερικών χώρων έως και 50%, ακόμη και με τη χρήση χώρου του οδοστρώματος (οιονεί πεζοδρομηση).
- Αποτελεσματική αξιοποίηση των ημιυπαίθριων χώρων των καταστημάτων εστίασης.
- Περιορισμός της χρήσης τραπεζοκαθισμάτων στους εσωτερικούς χώρους (4 άτομα το μέγιστο ανά τραπέζι) και τήρηση μεγαλύτερων αποστάσεων.

Με τα σημερινά δεδομένα, για τον τομέα του τουρισμού έχουν οριστικοποιηθεί ορισμένες ευέλικτες ειδικές ρυθμίσεις (από τις διατάξεις που εισήγαγε του Υπουργείου Τουρισμού⁵). Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Η επιβίβαση σε πτήση εξωτερικού με προορισμό την Ελλάδα δεν θα συνοδεύεται από τη λήψη πιστοποιητικού υγειονομικού χαρακτήρα ότι ο επιβάτης δεν είναι φορέας του κορωνοϊού, αλλά θα είναι υποχρεωτική η χρήση μάσκας.
- Στις πτήσεις από, προς και εντός της Ελλάδας δεν προβλέπεται η ύπαρξη κενών θέσεων, δηλαδή η χωρητικότητά τους δύναται να είναι πλήρης για τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας.
- Ειδικό πρόγραμμα ενίσχυσης του εσωτερικού τουρισμού αναμένεται να ανακοινωθεί έως τα μέσα Ιουνίου 2020.
- Για την ακτοπλοΐα αρχικά προβλέπεται η επανέναρξη των εσωτερικών ταξιδιών με πληρότητα 50% την πρώτη εβδομάδα και αναπροσαρμογή της ανάλογα με τα αποτελέσματα των επιδημιολογικών μελετών.
- Η αναχώρηση των τουριστών από τη χώρα θα πραγματοποιείται χωρίς υγειονομικό έλεγχο για την αποφυγή κινδύνων εγκλωβισμού και παραμονής στη χώρα.
- Σε κάθε τουριστική περιοχή της Ελλάδας θα προβλεφθεί η μίσθωση ενός τουριστικού καταλύματος, το οποίο θα λειτουργεί ως «ξενοδοχείο καραντίνας». Επιπρόσθετα, προβλέπεται ότι κάθε τουριστικό κατάλυμα θα υποχρεωθεί να έχει σύμβαση με γιατρό, ο οποίος θα διαπιστώνει με κάθε πρόσφορο μέσο αν ένας τουρίστας πρέπει να υποβληθεί σε τεστ για κορωνοϊό.
- Σε κάθε τουριστική μονάδα θα πραγματοποιηθεί ειδική εκπαίδευση στο προσωπικό που θα αφο-

ρά τους ειδικούς κανόνες υγιεινής. Στα ξενοδοχεία δε θα λειτουργεί μπουφές, αλλά θα προβλέπεται η εξυπηρέτηση στον ιδιωτικό χώρο των πελατών.

- Σχετικά με τη χρήση ξαπλώστρας στις παραλίες, θα είναι τοποθετημένες σε απόσταση και θα απολυμαίνονται μετά από κάθε χρήση.
- Επιπλέον, αναμένεται να υπογραφούν, ή έχουν υπογραφεί, διακρατικές συμφωνίες με χώρες όπως η Βουλγαρία, το Ισραήλ, η Κύπρος, για την ελεύθερη μετάβαση και επιστροφή Ελλήνων τουριστών σε αυτές. Το άνοιγμα των συνόρων σε τουρίστες θα πραγματοποιείται στη βάση της αξιολόγησης των επιδημιολογικών μελετών.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αναμένεται να διευθετηθεί το ζήτημα του τρόπου αποζημίωσης των επιβατών/ταξιδιωτών των οποίων τα ταξίδια ακυρώθηκαν ή αναβλήθηκαν, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προκρίνει μια λύση κουπονιών ταξιδιού με ελεύθερο χρονικό ορίζοντα επιλογής. Η Επιτροπή παράλληλα επεξεργάζεται ένα πρόγραμμα ενίσχυσης του ευρωπαϊκού τουρισμού για την ενίσχυση των αερομεταφορών και του τουριστικού κλάδου. Παράλληλα, κάθε χώρα αξιολογεί τη δυνατότητα απευθείας ενίσχυσης των εθνικών αερομεταφορέων για την αποφυγή συστημικών κινδύνων στον κλάδο, που δυνητικά θα είχε επίπτωση σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή αγορά.

7. Μια κριτική αξιολόγηση για την επόμενη μέρα

Στην τρέχουσα φάση διαχείρισης των επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης, οι κύριοι άξονες παρέμβασης της οικονομικής πολιτικής θα πρέπει να αφορούν:

- Μέγιστη αξιοποίηση των δημοσιονομικών περιθωρίων που επιτρέπει η συγκυρία της πανδημικής κρίσης, με άντληση κεφαλαίων από τα υφιστάμενα ευρωπαϊκά προγράμματα επενδύσεων και τα κανάλια φτηνού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ESM), καθώς προσωρινά έχει προκριθεί η λύση οι όροι εκταμίευσης να είναι περισσότερο χαλαροί για την αντιμετώπιση της πανδημίας, και με μηδενικό επιτόκιο.
- Αποτελεσματική και ταχύτερη ενεργοποίηση των υφιστάμενων χρηματοδοτικών πόρων για τον ιδιωτικό τομέα και τη δημιουργία νέων εργαλείων χρηματοδοτικής στήριξης των επιχειρήσεων, ειδικότερα των μικρομεσαίων που αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση στην τραπεζική χρηματοδότηση.
- Αξιολόγηση του υφιστάμενου πλαισίου για την τηλεργασία και τον εμπλουτισμό του με νέες ρυθμίσεις, ώστε να διασφαλισθούν στο ακέραιο οι θέσεις και η ποιότητα εργασίας στο νέο εργασιακό περιβάλλον.
- Ομαλή και βιώσιμη επαναφορά της οικονομικής δραστηριότητας στους κλάδους του τουρισμού, της εστίασης, του πολιτισμού και των μεταφορών.
- Πρόσθετα μέτρα στήριξης της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που έχουν πληγεί –και κατά το διάστημα προσαρμογής στην κανονικότητα– ώστε να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας, χωρίς δυσβάσταχτο κόστος για τις επιχειρήσεις.
- Οικονομική στήριξη εύληπτων και ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων του πληθυσμού, που θα πληγούν από τις οικονομικές επιπτώσεις της κρίσης του κορωνοϊού.

Με τα σημερινά δεδομένα, είναι προφανές ότι επιχειρείται σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο η κινητοποίηση κάθε δυνατού χρηματοδοτικού πόρου και μέσου για τη μείωση των ισχυρών αρνητικών επιπτώσεων που έχει η πανδημία στην ελληνική και ευρωπαϊκή οικονομία. Τόσο στο σκέλος δημοσιονομικής όσο και στο σκέλος των υγειονομικών κανονισμών και ρυθμίσεων λειτουργίας της αγοράς, εντείνονται οι προσπάθειες, ώστε να ενισχυθεί η πλευρά της ζήτησης, να αναταχθεί η οικονομική δραστηριότητα, να αμβλυνθεί η αρνητική ψυχολογία που διέπει τις τουριστικές και συναφείς δραστηριότητες (ζήτηση και προσφορά υπηρεσιών),

και να διαμορφωθεί ένα ενιαίο ισόρροπο εναρμονισμένο πλαίσιο άσκησης των οικονομικών δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με την προστασία της αγοράς εργασίας και τη διατήρηση της απασχόλησης.

Εντούτοις, σταχυολογώντας τις αντιπροσωπευτικότερες αναλύσεις που έχουν γίνει στον δημόσιο διάλογο, εντοπίζουμε ορισμένες πτυχές πολιτικής που ενδεχομένως χρήζουν αναθεώρησης ή και βελτίωσης. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένες αβελητηρίες που ενδέχεται να προκύψουν:

- Οι πολιτικές για τους αναβαλλόμενους φόρους και τις αναστολές πληρωμών θα έχουν βραχύβιο αποτέλεσμα στη ρευστότητα των επιχειρήσεων, και πιθανόν θα επιδεινώσουν τις μελλοντικές ροές.
- Οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα επιλέξουν να μην κάνουν χρήση πολλών σχετικών ρυθμίσεων αν δεν εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους, με αποτέλεσμα να συντελεστεί σημαντική απώλεια θέσεων εργασίας. Ενδεχομένως, θα πρέπει να συνοδευτούν από παράλληλα μέτρα άμεσων ενισχύσεων, κατ' αναλογία του κύκλου εργασίας και του ύψους απασχόλησης.
- Οι ρυθμίσεις για την αγορά εργασίας, που οδηγούν σε μερική ονομαστική μείωση των εισοδημάτων, δεν θα πρέπει να έχουν μόνιμο χαρακτήρα και πρέπει να είναι στοχευμένες σε κλάδους και επιχειρήσεις που πλήττονται περισσότερο.
- Τα υγειονομικά πρωτόκολλα που εφαρμόζονται στον τουρισμό και τους συναφείς κλάδους (εστίαση και μεταφορές), θα πρέπει να συνδυαστούν από κοινές δράσεις συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης και της επιχειρηματικότητας, με στόχο την ανάπτυξη τοπικών αγορών, ώστε να διασφαλισθεί η ομαλή λειτουργία και η εμπέδωση ασφάλειας για τους τουρίστες καταναλωτές.

Στη νέα φάση που διερχόμαστε, η Ο.Κ.Ε. επαναφέρει στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου την αναγκαιότητα να υιοθετηθεί και να υλοποιηθεί η πρότασή της για ένα ισόρροπο Εθνικό Αναπτυξιακό Σχέδιο, σε μείζονες τομείς της εθνικής οικονομίας, που παρουσιάζονται συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η πρόταση αυτή, η οποία είχε συμφωνηθεί από το σύνολο των κοινωνικών εταίρων και αντιμετωπίστηκε θετικά από τον πολιτικό κόσμο, αποτελεί σήμερα μείζονα προτεραιότητα για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Συνοπτικά, το Εθνικό Αναπτυξιακό Σχέδιο στηρίζεται στην ανάγκη εμβάθυνσης του παραγωγικού μετασχηματισμού της οικονομίας, με έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη, την αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, την περιβαλλοντική προστασία, τη μείωση των ανισοτήτων και τον υπεύθυνο κοινωνικό διάλογο.

Στην παρούσα συγκυρία, η Ο.Κ.Ε. επιπρόσθετα θεωρεί ότι θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη επιμέρους συγκριτικών ποιοτικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας, όπως:

- Περαιτέρω ανάπτυξη και εξωστρέφεια κλάδων στους οποίους η χώρα επέδειξε ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα όπως στον τομέα υγείας και σε παραπληρωματικούς κλάδους (παραγωγή ιατρικού και ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού, φάρμακα). Σε αυτό το πλαίσιο, η προσέλευση και απασχόληση επιστημόνων υψηλής ειδίκευσης σε κλάδους αιχμής θα προσδώσει προστιθέμενη αξία στην ελληνική οικονομία και το αναπτυξιακό αποτύπωμα.
- Προώθηση επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη και διεύρυνση ερευνητικών προγραμμάτων για τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα.
- Διεύρυνση των ψηφιακών δυνατοτήτων της δημόσιας διοίκησης, με επέκταση της ψηφιοποίησης σε όλες σχεδόν τις παραγωγικές λειτουργίες του δημόσιου τομέα.
- Αύξηση της προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας τροφίμων, με στοχευμένες δράσεις υποκατάστασης εισαγωγών και διεύρυνσης εξαγωγών, δημιουργίας αθυσίδων αξίας και εξωστρέφειας, μέσα από στοχευμένα κίνητρα για τη σύζευξη πρωτογενούς παραγωγής και μεταποίησης τροφίμων.
- Ενίσχυση του αγροτικού τομέα για το άνοιγμα σε νέες αγορές, δεδομένης της περιορισμένης εγχώριας κατανάλωσης, που θα προκύψει από τη μείωση του τουριστικού ρεύματος.

- Βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας και διασύνδεσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με μεγαλύτερες επιχειρήσεις/ή κοινοπρακτικά επιχειρηματικά σχήματα και ανάπτυξη δικτύων εγχώρια και διεθνώς (κίνητρα εξυγίανσης, μεταβιβάσεων και συγχωνεύσεων).
- Διαρκής ανάδειξη της ικανότητας της χώρας να λειτουργεί ως ασφαλής υποδοχέας ποικίλων μορφών τουρισμού.
- Θεσμική κατοχύρωση του ελληνικού branding για τον τουρισμό υγείας, και αξιοποίηση της συγκυρίας επιτυχούς διαχείρισης της υγειονομικής κρίσης.
- Διαμόρφωση ενός εθνικού μόνιμου μηχανισμού ανταπόκρισης στις κρίσεις (φυσικές καταστροφές, υγειονομικές κρίσεις, περιβαλλοντικές).
- Προσθήκη νέων ρυθμίσεων και επικαιροποίηση του πλαισίου για την ομαλή οργάνωση της τηλεργασίας.
- Προστασία και κοινωνική μέριμνα για τους εποχικούς εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα, των οποίων η επιχείρηση όπου απασχολούνταν δεν θα ανοίξει την τρέχουσα τουριστική περίοδο.
- Προετοιμασία των ελληνικών επιχειρήσεων για το πέρασμα στην ψηφιακή, περιβαλλοντικά ουδέτερη οικονομία, με τη δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων προσανατολισμένων στις πράσινες επενδύσεις και παροχή κινήτρων για μια πράσινη και κυκλική οικονομία, με προσαρμογή των χρηματοδοτικών εργαλείων.
- Εκπόνηση ενός προγράμματος διεθνούς προώθησης της ελληνικής κουζίνας, για την υποστήριξη του κλάδου της εστίασης και της ελληνικής παραγωγής.
- Βελτίωση των υποδομών σε τοπική-περιφερειακή κλίμακα (μαρίνες, λιμάνια, έργα δικτύων), που θα επιτρέψει την προσέλκυση ποιοτικότερου και αριθμητικά περισσότερου τουρισμού.
- Προγράμματα αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων με προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας που επιδεινώθηκαν λόγω της κρίσης του κορωνοϊού (αξιοποίηση πλαισίου για τη Δεύτερη Ευκαιρία των επιχειρήσεων σε κρίση της ΕΕ).
- Διεύρυνση προγραμμάτων υποστήριξης υγείας και κοινωνικής πολιτικής για ευπαθείς –κοινωνικά και οικονομικά– ομάδες πληθυσμού με τη συνεργασία των ΟΤΑ (βοήθεια στο σπίτι, διάθεση φαρμάκων, ψυχολογική υποστήριξη, ψηφιακή διευκόλυνση, τηλεϊατρική).

Θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό, οι συγκεκριμένες προτάσεις που καταθέτει η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να αξιοποιηθούν και να συστηματοποιηθούν στο πεδίο της πολιτικής παρέμβασης από τη νεοσυσταθείσα, από την κυβέρνηση, Επιτροπή Εμπειρογνομώνων που θα επιφορτιστεί με την εκπόνηση του Σχεδίου Ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης (Recovery Fund/Next Generation EU). Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική υλοποίηση του Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδίου, ή παραλλαγές αυτού, είναι η αναβάθμιση των θεσμών κοινωνικού διαλόγου και η θεσμική κατοχύρωση της συμμετοχής της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία διαβούλευσης για την τελική διαμόρφωση του προγράμματος, και η κοινή υπεράσπισή του στα όργανα της ΕΕ.

Παραπομπές:

1. Εκτιμήσεις από Υπουργείο Οικονομικών, ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή
2. Βλέπετε Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, 2020
3. Βλέπετε <https://www.minfin.gr/web/guest/-/topothetese-tou-ypourgou-oikonomikon-k-chrestou-staikoura-gia-to-kybernetiko-schedio-epanekkineses-tes-ellenikes-oikonomias?inheritRedirect=true&redirect=%2Fanakoinoseis>
4. <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#D>
5. <https://www.capital.gr/epikairoτητα/3452063/idou-ta-ugeionomika-protokolla-tis-fetinis-touristikis-periodou>